

Oponentský posudek doktorské disertační práce

Bronislava Kuzica Rokytová

HANNES BECKMANN (1909–1977)

DESAVA – PRAHA – NEW YORK

Bronislava Kuzica Rokytová se dlouhodobě věnuje zatím nedostatečně zpracované a v současné době zvláště aktuální problematice německých, resp. rakouských výtvarných umělců, kteří ve 30. letech 20. století uprchli před šířícím se nacismem do Československa. Němci, Rakušané, Maďaři a Poláci tu našli do mnichovské dohody a německé okupace azyl. V roce 2013 publikovala na toto téma knihu s názvem *Dost tichého šepotu. Exilová výtvarná scéna v Československu (1933–1939)*, v níž sledovala jejich zdejší tvorbu v politickém a kulturním kontextu s důrazem na tehdejší sociální problémy uprchlíků obecně. Vedle známých umělců, jako byli například Oskar Kokoschka a John Heartfield, se soustředila i na dnes málo známé až neznámé a zcela neprozkoumané tvůrce, mezi nimi i na Hannese Beckmanna. Jemu se nyní ve své disertační práci věnuje monograficky.

Objevit dnes umělce, jehož tvorba je z hlediska dějin umění sama o sobě i kontextuálně zajímavá, osobitá a invenční, se zdá být vzhledem k současnému stavu dějepisu umění už téměř nemožné. Tzv. objevy bývají spíše jeho pouhými marginálními doplňky, motivovanými dosud zanedbávanými aspekty, jako je např. genderová podmíněnost. Broně Kuzica Rokytové se to v případě Hannese Beckmanna podařilo. O to víc bylo jeho první monografické zpracování mimořádně náročné. Neměla pro ně oporu v žádné, na Beckmanna zaměřené odborné literatuře, nezbytný podrobný průzkum archiválií absolvovala úměrně jeho pobytům v Čechách, Německu, i na několika místech v USA, některé našla dokonce i ve Francii, doplnila ho četnou mezinárodní komunikací s potomky jeho rodinného a přátelského okruhu apod. Svoje poznatky, podložené rozsáhlými rešeršemi v dobové až současné literatuře nejrůznější provenience, konstruktivně vytěžila jak pro samu osobnost a tvorbu umělce, tak pro potenciální rozšíření badatelských okruhů dějepisu umění nejen u nás, ale i v zahraničí.

Adekvátně tomu je práce strukturovaná. Má deset kapitol. První především rekapituluje současný stav poznání sledované problematiky, druhá analyzuje její historické souvislosti, třetí až pátá podrobně rekonstruuje příběh Beckmannova života a tvorby na bázi jeho pobytů v Desavě, Praze a New Yorku,

a ze zbývajících si pozornost zaslouží zejména Autorské teoretické texty (kap. 7) a rozsáhlý, komentáři opatřený a do češtiny přeložený Výběr z korespondence (kap. 10), zejména s Vasilijem Kandinským, Beckmannovým učitelem na Bauhausu, s Raulem Hausmannem, nebo Lily Klee, manželkou Paula Kleea, Hannesem Meyerem, Josefem Albersem, Johannesem Urzidilem a dalšími. Jde vesměs o dosud zcela neznámé dopisy, v nichž se kromě soukromých záležitostí pisatelů dozvíme mnohé i o jejich názorech na aktuální umělecké tendence apod. Problematiku všech kapitol vizualizují reprodukce jak Beckmannových děl, tak i archiválií, dobových dokumentárních fotografií a dalších.

Objem práce Kuzica Rokytové je úctyhodný, ale za zvlášť pozoruhodnou považuji její schopnost a v neposlední řadě i odbornou připravenost interpretovat Beckmannovu mnohostrannou tvorbu a jeho nelehký život jako svého druhu metaforu dějinných událostí. Jde zejména o ty, které v Evropě rozvrátily dosavadní principy demokracie. Nacizace Německa už od začátku třicátých let mimo jiné postupně gradovala potenciální animozity česko-německého soužití, a pokud jde přímo o Beckmanna, vedla k uzavření Bauhausu, na němž studoval, a posléze k jeho emigraci do Čech, kde se podobně jako mnozí další stal obětí značně rozporné a nejednoznačné podpory uprchlíků před nacismem. Protože se mu (i jeho ženě, která byla Židovka) přes zvlášť obtížné a nebezpečné okolnosti podařilo v Čechách přežít válku, zasáhl ho poválečný šovinismus české společnosti, provázený národnostními čistkami, a posléze mocenské strategie komunistického režimu, k nimž opět, stejně jako k nacistickým, patřila i dehonestace moderního umění. Kolo evropských dějin se na neblaze známých principech začalo roztáčet znovu, tentokrát mu však Beckmann zavčas unikl a přestěhoval se i s rodinou do USA.

Práci doporučuji k obhajobě.

Hana Rousová
2. února 2018